

روستا و توسعه، سال ۲۳، شماره ۹۰، تابستان ۱۳۹۹

DOI: 10.30490/RVT.2020.286723.1059

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در استان لرستان

مجتبی بابایی امین^۱، مسعود برادران^۲، معصومه فروزانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۸/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۲۶

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل روند موفقیت صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی با استفاده از اصول ارزشیابی مدیریت پروژه در استان لرستان انجام شد. جامعه آماری شامل ۷۵۰ نفر از زنان عضو صندوق اعتبارات خرد بود که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، حجم نمونه ۲۵۷ نفر انتخاب شد. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق‌ساخت بود، که روایی آن با نظر اعضای هیئت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، باوی، ایران.

۲- نویسنده مسئول و دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، باوی، ایران. (baradaran@ramin.ac.ir)

۳- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، باوی، ایران.

طبیعی خوزستان و کارشناسان سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان و پایایی آن از طریق محاسبه آلفای کرونیباخ تأیید شد. برای تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی، از آماره‌های میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد فراوانی و در بخش تحلیل استنباطی، از آزمون همبستگی، آزمون تحلیل واریانس و تحلیل تشخیصی استفاده شد. نتایج گروه بندی حاصل از تحلیل تشخیصی نشان داد که تابع ممیزی قادر است با درجه صحت ۷۹/۴ درصد، سه نوع صندوق خوب، متوسط و ضعیف را گروه بندی کند؛ همچنین، ۷۶/۴ درصد اعضای صندوق خوب، ۸۸/۵ درصد اعضای صندوق متوسط و ۷۰/۵ درصد اعضای صندوق ضعیف به طور صحیح در صندوق خود قرار گرفته‌اند. افزون بر این، بر پایه یافته‌های آزمون همبستگی، اعضای دارای وضعیت بهتر به لحاظ درآمد، سابقه عضویت در صندوق، تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی، نقش صندوق خرد در زندگی خود را از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روان شناختی مطلوب تر ارزیابی کردند. بر اساس نتایج مطالعه، ارائه آموزش‌های کارآفرینانه و شناسایی خیران برای حمایت مالی بیشتر از صندوق‌ها توصیه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: زنان روستایی، صندوق اعتبارات خرد، لرستان (استان).

مقدمه

توانمندسازی زنان از مهم‌ترین مسائل جهان به‌شمار می‌رود و فرآیندی است که در آن، زنان وضعیت رفاه خود و فرزندان‌شان را بهبود می‌دهند (Khan and Noreen, 2012). توانمندسازی زنان روستایی یکی از اهداف توسعه هزاره سوم است. در همین راستا، طرح اعطای اعتبارات خرد به زنان روستایی با هدف فراهم ساختن سرمایه لازم برای راه‌اندازی مشاغل تولیدی به‌منظور توانمندسازی آنها مطرح شده است (Zarafshani et al., 2012). صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی نهادی است که از سال ۱۳۷۹، برای توانمندسازی زنان و افزایش درآمد خانوارهای کم‌درآمد روستایی از طریق پرداخت وام‌های کوچک و کم‌بهره توسط سازمان جهاد کشاورزی

فعالیت خود را آغاز کرده است. اعتبارات خرد در کاهش فقر، به ویژه به دو دلیل اهمیت دارند، یکی آنکه معمولاً اعتبارات بانکی به خصوص در کشورهای در حال توسعه به دلایل مختلف نصیب افراد فقیر نمی شود، و دیگر آنکه بر اثر عواملی مانند وجود قدرت های انحصاری و یا بالا بودن نرخ بهره، منابع مالی غیررسمی نیز نتوانسته اند اعتبارات لازم را در اختیار قشر فقیر جامعه قرار دهند (Namjouyan Shirazi, 2015). ارائه اعتبار به کشاورزان روستایی در قالب یک راهبرد می تواند به فرآیند فقرزدایی و توسعه همه جانبه روستایی منجر شود؛ البته باید توجه داشت که این راهبرد هنگامی بیشترین اثربخشی را خواهد داشت که با راهنمایی و آموزش در قالب بخشی از یک اقدام جامع در راستای توسعه همراه باشد (Rokneddin Eftekhari and Einali, 2005). در واقع، اعتبارات خرد در اشکال وام های کوچک، حساب های پس انداز و ارائه انواع خدمات مالی و بانکی، خانواده های کم درآمد و فقیر را به افزایش درآمدشان امیدوار ساخته است (Azkia and Imani, 2005). در واقع، تأمین اعتبارات خرد اولین قدم برای کاهش فقر است، چراکه این اعتبارات، همانند پنجره ای، برای جوامع روستایی، افقی از فرصت های شغلی را نمایان می سازد (Sanyang and Huang, 2008).

هم اکنون، یکی از مشکلات عمده زنان روستایی دسترسی اندک به خدمات مؤسسات مالی برای اخذ اعتبارات است. در ایران، دفتر امور زنان روستایی وزارت جهاد کشاورزی از سال ۱۳۷۹ برای ایجاد صندوق اعتبارات خرد در مناطق روستایی با هدف طراحی یک الگوی بومی از اعتبارات خرد که منطبق با شرایط کشور باشد، تلاش هایی را آغاز کرده است (Faghiri et al., 2012). در واقع، هدف این صندوق ها آن است که با بهره گیری از فرهنگ همیاری و کمک به هم نوع که در روستاها وجود دارد و نهادینه سازی فرهنگ پس انداز و به کارگیری آن در فعالیتهای اقتصادی، زمینه ای مساعدتر برای انجام فعالیتهای اقتصادی زنان از طریق سرمایه فراهم شود (Rahmani, 2016).

در ایران، به طور سنتی، انواعی از اعتبارات خرد به ویژه در مناطق روستایی وجود داشته است (Najafi, 2005). اما، نکته مهم آن است که این فرصت ها عمدتاً در اختیار مردان بوده

است و زنان به عنوان کارگران بدون مزد خانگی نمی توانستند این وام‌ها را دریافت کنند. پژوهش‌ها حاکی از آن است که ارتباط زنان با نظام بانکی نیز بیشتر در گشایش حساب‌های سپرده‌های کوتاه‌مدت یا قرض‌الحسنه خلاصه می‌شود و آنها معمولاً برای دریافت وام رجوع نمی‌کنند (Deihim and Vahhabi, 2003).

دسترسی زنان به اعتبارات به افزایش سطح درآمد زنان، دسترسی آنها به شبکه‌های اطلاعات و بازار، ارتقای جایگاه مشارکت اقتصادی زنان در خانواده، افزایش مشارکت آنها در تصمیم‌گیری در مورد هزینه‌های خانوار و بهبود دیدگاه عمومی زنان در مورد نقش خود در خانواده و جامعه می‌انجامد (Koushki et al., 2010). همچنین، استقلال مالی زنان به افزایش توان چانه‌زنی آنها در خانواده‌هایشان و اجتماع منجر می‌شود و افزایش منزلت و اعتماد به نفس آنها را در پی دارد. اعتبارات خرد تنها به کاهش فقر و پایداری مالی توجه نمی‌کند، بلکه با پیگیری اهداف برابری جنسیتی، سبب توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی زنان و افزایش رفاه آنها می‌شود (Ghadiri and Ahmadi, 2014). صندوق اعتبارات خرد، با اعطای وام به زنان روستایی که دسترسی کمتری به منابع اعتباری دارند، موجب افزایش مشارکت آنان در جامعه می‌شود (Zarafshani et al., 2012). هرچند، ضرورت و الزام اقتصادی اشتغال و مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی همواره در تاریخ توسعه جوامع روستایی مطرح بوده، اما در این زمینه، هنوز برای زنان روستایی وضعیت مطلوب ایجاد نشده است، که یکی از دلایل آن توجه اندک به آموزش زنان و عدم بسترسازی مناسب برای ایجاد فرصت‌های اشتغال آنهاست (Popzan et al., 2011). بیشتر برنامه‌های آموزشی-ترویجی ویژه مردان است و زنان معمولاً فراموش می‌شوند (Ramazanpour, 2010). در راستای رویکرد جدید تأمین مالی در مناطق روستایی و فقیر، «تأمین مالی خرد» شیوه‌ای نوین است که همواره از آن به صورت ابزاری برای مبارزه با فقر و کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای نام برده می‌شود (Hassanzadeh et al., 2006).

با توجه به ساختار جمعیت فقیر در کشورهای در حال توسعه و تمرکز آنها در بخش روستایی، مؤسسات تأمین مالی خرد می‌توانند نقش بسیار مؤثری در توسعه بازارهای مالی ایفا

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در.....

کنند. این نهادها با ارائه خدمات مالی در سطح بسیار کوچک، اعم از اعطای اعتبارات اولیه یا تجهیز پس اندازهای کوچک افراد، موجب رشد و توسعه اقتصادی می‌شوند (Hassanzadeh and Qavidel, 2005). زنان روستایی با استفاده از این وام‌ها به خرید چند رأس دام، تعداد محدودی کندو، اجاره زمین برای کشت و کار یا خرید پیاز گیاهان با ارزش مانند زعفران یا سایر بذور می‌پردازند و از این طریق، با گسترش فعالیت‌های موجود، تا حدودی به اقتصاد خانواده کمک می‌کنند (Namjouyan Shirazi, 2015).

آنچه مسلم است، صرفاً هنگامی ارزیابی عملکرد این صندوق‌ها امکان‌پذیر خواهد بود که فعالیت‌های هر صندوق به‌عنوان یک پروژه در نظر گرفته شود. مدیریت پروژه نقشی عمده در برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی منابع برای دستیابی به یک هدف از پیش تعیین‌شده دارد (Varajão et al., 2014).

با توجه به اهمیت موضوع، مطالعاتی در داخل و خارج از ایران انجام شده است. نتایج پژوهش احمدپور و همکاران (Ahmadpour et al., 2014)، در زمینه عوامل مؤثر بر موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی استان فارس، که با بهره‌گیری از پرسشنامه‌ای محقق‌ساخت برای جمع‌آوری داده‌ها به منظور توصیف متغیر میزان موفقیت صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی و به شیوه «فاصله انحراف معیار از میانگین» صورت گرفت، نشان داد که عوامل اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، حمایتی، عملکردی و ویژگی‌های شخصیتی پاسخ‌گویان بر موفقیت این صندوق‌ها مؤثرند؛ و از این رو پیشنهاد شد که خدمات آموزشی برای اعضای صندوق‌ها و جلب مشارکت آنها گسترش یابد.

بر پایه نتایج پژوهش نامجویان شیرازی (Namjouyan Shirazi, 2015)، با عنوان «قابلیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در توسعه کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک در ایران»، تشکیل این صندوق‌ها باعث افزایش دسترسی زنان روستایی به منابع اعتباری شده و مشارکت اجتماعی، اعتماد به نفس و قدرت تصمیم‌گیری آنها را افزایش داده است.

---

1. Interval of Standard Deviation from the Mean (ISDM)

بر اساس نتایج پژوهش (Jan and Hayat, 2012)، با عنوان «توانمندسازی زنان روستایی از طریق اعتبارات خرد: نمونه‌ای از برنامه‌های حمایتی در پاکستان»، که به روش توصیفی-پیمایشی انجام شد، زنانی که به اعتبارات خرد دسترسی پیدا کرده‌اند، فرصت‌های ایجاد درآمد بیشتری داشته و در نتیجه، برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌های خانواده، بهبود سلامت و آموزش فرزندان خود، از توانمندی بیشتری برخوردار بوده‌اند.

فاسورانتی (Fasoranti, 2010)، در مطالعه موردی با عنوان «تأثیر اعتبارات خرد در کاهش فقر در میان ساکنان مناطق روستایی نیجریه»، که با استفاده از فن دلفی انجام شد، بدین نتیجه رسید که برنامه اعتبارات خرد دارای آثار مثبت روی شاخص‌های اقتصادی خانوار مانند درآمد، پس‌انداز، هزینه‌های مصرف و کسب سرمایه بوده و شروع برنامه در مناطق مورد مطالعه موجب بهبود قابل توجه استانداردهای زندگی افراد شده است.

در جمع‌بندی نهایی نتایج پژوهش‌های پیشین، مشخص شد که فعالیت‌های صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی سبب دسترسی بیشتر زنان به منابع اعتباری شده، بر مشارکت اجتماعی و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان افزوده و شاخص‌های اقتصادی خانوارهای روستایی را بهبود بخشیده است؛ همچنین، میزان موفقیت صندوق‌ها از عوامل اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، حمایتی، عملکردی و ویژگی‌های شخصیتی اعضا تأثیر می‌پذیرد. در برخی از مطالعات یادشده، برای تحلیل داده‌ها از شیوه دلفی استفاده شده است. هرچند، پرداختن به ارزیابی عملکرد صندوق‌های اعتبارات خرد با استفاده از این گونه شیوه‌ها بسیار حائز اهمیت است، اما از دیدگاه اصول مدیریت پروژه نیز (چراکه روند تشکیل صندوق‌ها مانند یک پروژه در نظر گرفته می‌شود)، می‌توان به تحلیل اصول و گام‌های اجرایی تشکیل این صندوق‌ها پرداخت. از این رو، مطالعه حاضر بر آن است که به ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در استان لرستان بر اساس اصول مدیریت پروژه پردازد.

مهم‌ترین مسائل مشاهده‌شده در صندوق‌ها که انگیزه انجام پژوهش بودند، عبارت‌اند از: عدم ادامه فعالیت تعدادی از صندوق‌ها، خروج برخی اعضا از این صندوق‌ها، عدم تمایل بعضی

از افراد به عضویت در صندوق‌ها و عدم توجه مناسب زنان روستایی در خصوص مزایای عضویت در صندوق‌ها. همچنین، بر اساس آمار کارشناسان امور بانوان، از مجموع ۲۳ صندوق تشکیل شده در استان لرستان، حدود ۲۵ درصد (شش صندوق) غیرفعال است.

با توجه به روند تشکیل و فعالیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی، اهداف

جزئی (فرعی) پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

۱- شناسایی میزان تأثیر صندوق اعتبارات خرد بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فردی زندگی زنان روستایی استان لرستان؛

۲- شناسایی چالش‌های صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی استان لرستان؛ و

۳- شناسایی میزان رضایت‌مندی زنان روستایی استان لرستان از خدمات صندوق اعتبارات خرد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری را زنان روستایی عضو صندوق اعتبارات خرد استان لرستان تشکیل می‌دهند. با توجه به آمار به‌دست آمده از امور بانوان سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان، در سال ۱۳۹۴، جمعیت اعضای این صندوق‌ها ۷۵۰ نفر بود که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، حجم نمونه ۲۵۷ نفر تعیین شده و روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی است. همچنین، در خصوص معیارهای طبقه‌بندی صندوق‌ها به سه دسته خوب، متوسط و ضعیف، مجدداً به کارشناسان ذی‌ربط مراجعه و مشخص شد که آنها با تکیه بر تجارب میدانی خود و احاطه به وضعیت کلی این صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی، به صورت کیفی، صندوق‌ها را با توجه بدین معیارها مقایسه و طبقه‌بندی کرده‌اند: (۱) دفعات اخذ وام توسط اعضا، (۲) ماندگاری صندوق، (۳) تعداد کسب و کارهای راه‌اندازی شده، و (۴) تعداد دوره‌های آموزشی برگزار شده برای اعضا. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از پرسشنامه‌ای محقق‌ساخت با طیف لیکرت استفاده شد (طیف قضاوت: صفر تا یک= بسیار بد، بیشتر از یک تا دو= بد، بیشتر از دو تا سه= متوسط،

بیشتر از سه تا چهار = خوب، بیشتر از چهار تا پنج = بسیار خوب). سؤالات پرسشنامه براساس یافته‌های نظری، مطالعات میدانی پیشین، آیین‌نامه‌ها و مستندات مربوط و تجارب کمیته راهبری پایان‌نامه طراحی شد. در این پرسشنامه، دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در روند نیازسنجی با یازده گویه، دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق با ۵۱ گویه، دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص فعالیت صندوق روستای خود با ۵۲ گویه، دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص نقش صندوق اعتبارات خرد در زندگی افراد با ۳۴ گویه و رضایت‌مندی اعضا از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق با سیزده گویه سنجیده شدند. روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه توسط اعضای هیئت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان و کارشناسان سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان تأمین شد. به‌منظور سنجش پایایی پرسشنامه نیز از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ بهره‌گیری شد که آلفای بخش‌های مختلف یادشده، به ترتیب، ۰/۷۰، ۰/۹۰، ۰/۸۹، ۰/۷۹ و ۰/۸۳ به‌دست آمد. همچنین، برای توصیف و تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی، از آماره‌های میانگین، انحراف معیار، فراوانی، درصد فراوانی استفاده شد (مبنای طبقه‌بندی تمامی متغیرها استناد به کمینه و بیشینه اندازه‌گیری شده هر متغیر و سپس، طبقه‌بندی بر اساس حد امکان پراکندگی متعادل فراوانی‌ها در طبقات بوده است)؛ در بخش تحلیل استنباطی نیز از آزمون همبستگی برای تعیین رابطه بین متغیرها، از آزمون تحلیل واریانس برای شناسایی میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته و از تحلیل تشخیصی برای پی بردن به قرارگیری صحیح اعضا در صندوق‌های خوب، متوسط و ضعیف بهره‌گیری شده است. در ادامه، با استفاده از آماره همبستگی کانونیکال^۱ و تابع ممیزی و آماره لامبدای ویلکس^۲، متغیرهای دارای بیشترین تاثیر در دسته‌بندی صندوق‌ها شناسایی و به ترتیب اولویت وارد تابع تشخیص شدند:

$$Y = -.58X_1 + .52X_2 + .47X_3 - .18X_4 + .18X_5 + .13X_6 + .08X_7$$

1. canonical correlation
2. Wilks' Lambda

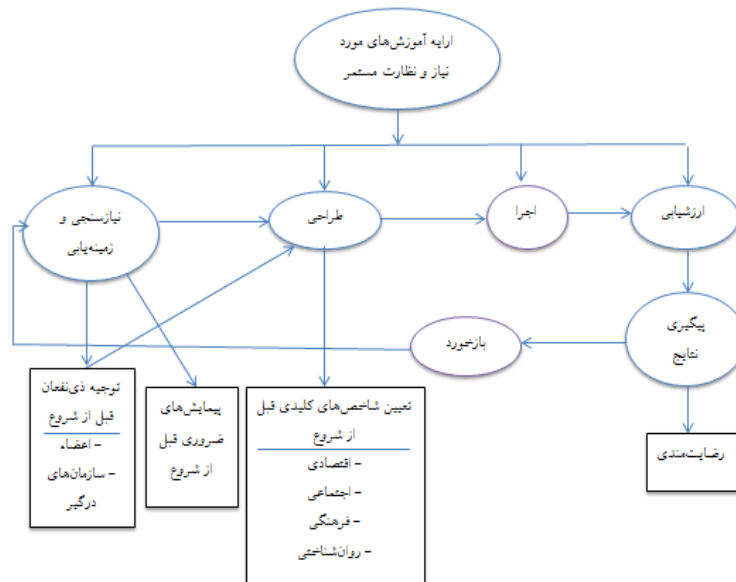

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در.....

x_1 = تعداد دفعات شرکت در کلاس آموزشی، x_2 = درآمد (هزار ریال)، x_3 = مبلغ وام دریافتی (میلیون ریال)، x_4 = تعداد اقساط پرداختی، x_5 = تعداد دفعات وام دریافتی، x_6 = موفقیت صندوق، و x_7 = سابقه عضویت در صندوق (سال) است.

مدل مفهومی

متغیرهای وابسته مورد اندازه گیری در پژوهش حاضر تعدادی از مؤلفه های مدل مفهومی هستند که در جدول ۲ مشاهده می شوند.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

همان گونه که در مدل مفهومی مشاهده می شود، اصول اساسی ارزیابی یک پروژه شامل نیازسنجی و زمینه یابی، توجیه ذی نفعان قبل از شروع، پیمایش های ضروری قبل از شروع، تعیین شاخص های کلیدی قبل از شروع، طراحی پروژه، اجرا، ارائه آموزش های مورد نیاز و نظارت مستمر، ارزشیابی پروژه، پیگیری نتایج به ویژه از طریق شناسایی میزان رضایت مندی ذی نفعان پروژه و اخذ بازخورد برای ارتقای کیفیت پروژه های آتی است (Turner et al., 2012).

همان گونه که در مدل مفهومی مشاهده می‌شود، بر اساس اصول مدیریت پروژه، لازم است ابتدا مرحله نیازسنجی و زمینه‌یابی انجام شده و تمامی ذی‌نفعان به‌خوبی توجیه و برای عضویت در صندوق‌ها برانگیخته شوند؛ پس از پیشمایش‌های ضروری نیز لازم است شاخص‌های کلیدی در مرحله طراحی تدوین شوند تا بتوان میزان موفقیت صندوق‌ها را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ارزشیابی کرد و بر اساس بازخورد به‌دست آمده، در ادامه کار صندوق‌ها، به موفقیت بیشتری دست یافت. متغیرهای وابسته شامل نیازسنجی و زمینه‌یابی، توجیه ذی‌نفعان قبل از شروع، پیمایش‌های ضروری، اجرا و پیگیری نتایج به‌ویژه از طریق شناسایی میزان رضایت‌مندی ذی‌نفعان پروژه است.

نتایج و بحث

یافته‌های توصیفی

با توجه به جدول ۱، نتایج نشان می‌دهد که بیشینه سن پاسخ‌گویان هفتاد سال و کمینه آن هفده سال، بیشینه سابقه عضویت در صندوق ده سال و کمینه آن دو سال، بیشینه میزان تحصیلات هجده سال و کمینه آن صفر و بیشینه درآمد سی میلیون ریال و کمینه آن صفر است؛ همچنین، بیشینه تعداد دفعات شرکت پاسخ‌گویان در کلاس آموزشی ده دفعه و کمینه آن صفر، بیشینه مبلغ وام دریافتی ۴۲۰ میلیون ریال و کمینه آن پنجاه میلیون ریال، بیشینه تعداد دفعات اخذ وام سیزده دفعه و کمینه آن یک دفعه و بیشینه مدت انتظار دریافت وام ۲۴ ماه و کمینه آن یک ماه است.

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در.....

**جدول ۱- برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی
استان لرستان**

متغیر	میانگین	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
سن (سال)	۴۰/۳۴	۷۰	۱۷	۱۱/۱۸
سابقه عضویت در صندوق (سال)	۷/۴۶	۱۰	۲	۲/۲۴
تحصیلات (سال)	۷/۳۸	۱۸	۰	۴/۸۵
درآمد (میلیون ریال)	۵/۹۸	۳۰	۰	۴/۱۶
تعداد دفعات شرکت در کلاس‌های آموزشی (دفعه)	۳/۷۹	۱۰	۱	۲/۰۴
مبلغ وام دریافتی (میلیون ریال)	۶۱/۳۱	۴۲۰	۵۰	۵۱/۱۸
تعداد دفعات اخذ وام (دفعه)	۴/۶۱	۱۳	۱	۲/۲۶
مدت زمان انتظار دریافت وام (ماه)	۴/۰۶	۲۴	۱	۳/۰۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که با توجه به طیف مربوط و تقسیم‌بندی نتایج در پنج گروه و البته قرار گرفتن تمامی نتایج در گروه چهارم، وضعیت متغیرها «خوب» قضاوت شده است.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای وابسته پژوهش

متغیر	میانگین	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی	۳/۸۶	۴/۹۱	۲/۳۶	۰/۳۷
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق	۳/۵۶	۴/۴۷	۲/۱۲	۰/۳۷
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود	۳/۵۲	۴/۶۰	۲/۲۷	۰/۳۹
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص نقش صندوق خرد در زندگی افراد	۳/۵۲	۴/۷۹	۲	۰/۳۹
رضایت‌مندی اعضا از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق	۳/۶۱	۴/۶۹	۲	۰/۴۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

یافته‌های استنباطی

تحلیل واریانس متغیرهای وابسته بر حسب سابقه عضویت در صندوق

نتایج تحلیل واریانس (آزمون دانکن) متغیرهای وابسته پژوهش بر حسب سابقه عضویت در صندوق در جدول ۳ آمده است. همان گونه که مشاهده می‌شود، بین دیدگاه پاسخ‌گویان دارای بیش از هشت سال سابقه عضویت و دو دسته دیگر در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی، برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق، مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود، نقش صندوق خرد در زندگی افراد و رضایت‌مندی از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق، با ۹۹/۹ درصد اطمینان، تفاوت وجود دارد، ولی بین پاسخ‌گویان دارای کمتر از پنج سال سابقه عضویت و پاسخ‌گویان دارای پنج تا هشت سابقه عضویت در صندوق تفاوت معنی‌دار آماری وجود ندارد. دیدگاه اعضایی که بیش از هشت سال سابقه عضویت در صندوق داشته‌اند، مطلوب‌تر بوده و بر این اساس، صندوق خرد بر زندگی آنها تاثیر بیشتری نسبت به دو گروه دیگر داشته است.

جدول ۳- تحلیل واریانس متغیرهای وابسته بر حسب سابقه عضویت در صندوق

متغیر	میانگین (سال)			آماره F	سطح معنی‌داری
	کمتر از ۵ n= ۶۷	۵-۸ n= ۱۰۵	بیشتر از ۸ n= ۸۵		
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی	۳/۷۸ ^a	۳/۸۱ ^a	۳/۹۸ ^b	۶/۵۳	۰/۰۰۲
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق	۳/۴۸ ^a	۳/۴۷ ^a	۳/۷۴ ^b	۱۵/۲۷	۰/۰۰۱
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود	۳/۴۸ ^a	۳/۳۷ ^a	۳/۷۵ ^b	۲۷/۳۳	۰/۰۰۱
دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص نقش صندوق خرد در زندگی افراد	۳/۴۷ ^a	۳/۴۲ ^a	۳/۶۹ ^b	۱۳/۵۸	۰/۰۰۱
رضایت‌مندی اعضا از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق	۳/۵۹ ^a	۳/۵۳ ^a	۳/۸۶ ^b	۸/۴۲	۰/۰۰۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش
a و b: تفاوت و تشابه میانگین درون گروهی را نشان می‌دهد

تحلیل واریانس متغیرهای وابسته بر حسب تعداد دفعات شرکت در کلاس‌های آموزشی

جدول ۴ نتایج مقایسه میانگین متغیرهای وابسته پژوهش را بر حسب تعداد دفعات شرکت پاسخ‌گویان در کلاس‌های آموزشی نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول آمده است، بین دیدگاه پاسخ‌گویانی که به دفعات مختلف در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند، در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی، نقش صندوق خرد در زندگی افراد و برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق تفاوت معنی‌دار آماری دیده نمی‌شود. این نتیجه با نتایج مطالعه احمدپور و همکاران (Ahmadpour et al., 2014) مطابقت ندارد. اما دیدگاه پاسخ‌گویانی که کمتر از دو دفعه در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند با پاسخ‌گویانی که بیش از چهار دفعه در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند، در خصوص مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود، با ۹۵ درصد اطمینان، متفاوت است و به دیگر سخن، پاسخ‌گویانی که بیش از چهار دفعه در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند، میانگین کمتری نسبت به دو گروه دیگر دارند. ظاهراً زنانی که بیشتر در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند، انتظار بالاتری از صندوق خرد روستای خود دارند، که این نتیجه با نتایج مطالعه زرافشانی و همکاران (Zarafshani et al., 2012) هم‌خوانی دارد. افزون بر این، در زمینه رضایت‌مندی اعضا از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق، بین دیدگاه پاسخ‌گویانی که بیش از چهار دفعه در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند و دو گروه دیگر، با ۹۹ درصد اطمینان، تفاوت وجود دارد؛ به دیگر سخن، پاسخ‌گویانی که بیش از چهار دفعه در کلاس‌های آموزشی شرکت کرده‌اند، از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق رضایت کمتری دارند.

جدول ۴- تحلیل واریانس متغیرهای وابسته بر حسب تعداد دفعات شرکت در کلاس آموزشی

سطح معنی‌داری	آماره F	میانگین (دفعه)			متغیر
		بیشتر از ۴ n= ۸۲	۲-۴ n= ۹۳	کمتر از ۲ n= ۸۲	
۰/۱۹	۱/۶۳	۳/۸۶	۳/۸۱	۳/۹۲	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی
۰/۳۰	۱/۱۹	۳/۵۵	۳/۵۳	۳/۶۱	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق
۰/۰۲	۳/۶۱	۳/۴۶ ^a	۳/۵۰ ^{ab}	۳/۶۲ ^b	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود
۰/۷۳	۰/۳۰	۳/۵۱	۳/۵۱	۳/۵۵	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص نقش صندوق خرد در زندگی افراد
۰/۰۰۱	۸/۶۸	۳/۴۵ ^a	۳/۷۱ ^b	۳/۸۰ ^b	رضایت‌مندی اعضا از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق

a و b: تفاوت و تشابه میانگین درون گروهی را نشان می‌دهد.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

تحلیل واریانس متغیرهای وابسته بر حسب مبلغ وام دریافتی

نتایج مقایسه میانگین متغیرهای وابسته پژوهش بر حسب مبلغ وام دریافتی در جدول ۵ آمده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بین دیدگاه پاسخ‌گويانی که بیش از هفتاد میلیون ریال وام دریافت کرده‌اند و دو گروه دیگر در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی و نقش صندوق خرد در زندگی افراد، با ۹۹/۹ درصد اطمینان، تفاوت وجود دارد و از نظر این پاسخ‌گویان، فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی مطلوب‌تر بوده است؛ این نتیجه با نتایج مطالعه قدیری و احمدی (Ghadiri and Ahmadi, 2014) مطابقت دارد. از سوی دیگر، در خصوص برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق و مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود، بین دیدگاه پاسخ‌گویان هر سه گروه با ۹۹/۹ درصد اطمینان تفاوت وجود دارد و پاسخ‌گويانی که بیش از هفتاد میلیون ریال وام دریافت کرده‌اند، میانگین بیشتری نسبت به دو

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در.....

گروه دیگر دارند. ظاهراً زنانی که بیش از هفتاد میلیون ریال وام دریافت کرده‌اند، برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق را مطلوب‌تر ارزیابی می‌کنند و فعالیت صندوق روستای آنها انتظاراتشان را بیشتر برآورده کرده است. افزون بر این، دیدگاه پاسخ‌گویانی که کمتر از سی میلیون ریال وام دریافت کرده‌اند با دو دسته دیگر در خصوص رضایت‌مندی از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق، با ۹۹/۹ درصد اطمینان، متفاوت است و این گروه از پاسخ‌گویان میانگین کمتری نسبت به دو گروه دیگر دارند؛ به دیگر سخن، کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق نتوانسته است رضایت زنانی را که وام کمتری دریافت کرده‌اند، جلب کند.

جدول ۵- تحلیل واریانس متغیرهای وابسته بر حسب مبلغ وام دریافتی

سطح معنی‌داری	آماره F	میانگین (میلیون ریال)			متغیر
		بیشتر از ۷۰ n= ۷۸	۳۰-۷۰ n= ۷۹	کمتر از ۳۰ n= ۱۰۰	
۰/۰۰۱	۸/۱۹	۳/۹۹ ^b	۳/۸۵ ^a	۳/۷۷ ^a	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص فعالیت جهاد کشاورزی در مرحله نیازسنجی
۰/۰۰۱	۱۳/۳۰	۳/۷۱ ^c	۳/۵۷ ^b	۳/۴۳ ^a	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق
۰/۰۰۱	۲۲/۹۶	۳/۷۲ ^c	۳/۵۶ ^b	۳/۳۴ ^a	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص مطلوبیت فعالیت‌های صندوق روستای خود
۰/۰۰۱	۱۳/۰۲	۳/۶۸ ^b	۳/۵۳ ^a	۳/۳۹ ^a	دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص نقش صندوق خرد در زندگی افراد
۰/۰۰۱	۱۴/۰۲	۳/۸۴ ^b	۳/۷۵ ^b	۳/۴۳ ^a	رضایت‌مندی اعضا از کارکرد جهاد کشاورزی در روند فعالیت صندوق

a, b و c: تفاوت و تشابه میانگین درون گروهی را نشان می‌دهد

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بررسی رابطه میان ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای با دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص ابعاد مختلف نقش صندوق خرد در زندگی افراد

به منظور بررسی رابطه دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص ابعاد مختلف نقش صندوق خرد در زندگی افراد با ویژگی‌های فردی، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است (جدول ۶). با توجه به نتایج جدول ۶، مشخص می‌شود که متغیر اقتصادی با متغیرهای اجتماعی، فرهنگی، روان‌شناختی، درآمد، سابقه عضویت در صندوق، تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی رابطه مثبت و با متغیرهای شرکت در کلاس آموزشی و مدت انتظار برای دریافت وام رابطه منفی دارد. همچنین، رابطه متغیر اجتماعی با متغیرهای فرهنگی، روان‌شناختی، درآمد، سابقه عضویت در صندوق، تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی، رابطه متغیر فرهنگی با متغیرهای روان‌شناختی و سابقه عضویت در صندوق و نیز رابطه متغیر روان‌شناختی با درآمد و مبلغ وام دریافتی مثبت است. همچنین، متغیر درآمد با سابقه عضویت در صندوق، تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی رابطه مثبت و با مدت انتظار برای دریافت وام رابطه منفی دارد. افزون بر این، متغیر سابقه عضویت در صندوق با متغیرهای تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی رابطه مثبت دارد. تعداد وام دریافتی نیز با مبلغ وام دریافتی رابطه مثبت و با مدت انتظار برای دریافت وام رابطه منفی دارد. بر پایه این یافته‌های پژوهش، اعضای که از لحاظ درآمد، سابقه عضویت در صندوق، تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی وضعیت بهتری دارند، نقش صندوق خرد در زندگی خود را از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی مطلوب‌تر ارزیابی کرده‌اند.

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در.....

جدول ۶- بررسی رابطه میان دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص ابعاد مختلف نقش صندوق خرد در زندگی افراد با ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای

مدت زمان انتظار برای دریافت وام (X _{۱۰})	مبلغ وام دریافتی (X _{۱۱})	تعداد وام دریافتی (X _{۱۰})	دفعات شرکت در کلاس آموزشی (X _۱)	سابقه عضویت (X _۸)	درآمد (X _۶)	تحصیلات (X _۶)	سن (X _۵)	روان‌شناختی (X _۶)	فرهنگی (X _۶)	اجتماعی (X _۶)	اقتصادی (X _۶)
۱											
-۰/۲۷۰ ^{ns}	۱										
-۰/۱۳۸ ^{ns}	۰/۶۸۹ ^{ns}	۱									
۰/۱۵۶ ^{ns}	-۰/۱۴۷ ^{ns}	-۰/۰۰۳ ^{ns}	۱								
-۰/۰۰۷ ^{ns}	۰/۴۷۰ ^{ns}	۰/۵۱۷ ^{ns}	۰/۰۳۵ ^{ns}	۱							
-۰/۲۵۶ ^{ns}	۰/۵۶۶ ^{ns}	۰/۳۰۲ ^{ns}	-۰/۱۱۰ ^{ns}	۰/۲۱۵ ^{ns}	۱						
۰/۰۱۸ ^{ns}	-۰/۲۳۹ ^{ns}	-۰/۳۰۸ ^{ns}	۰/۲۶۵ ^{ns}	-۰/۲۹۳ ^{ns}	۰/۰۷۸ ^{ns}	۱					
-۰/۰۶۱ ^{ns}	۰/۳۸۱ ^{ns}	۰/۴۶۷ ^{ns}	-۰/۱۹۳ ^{ns}	۰/۴۱۷ ^{ns}	۰/۱۴۵ ^{ns}	۱					
-۰/۰۲۹ ^{ns}	۰/۲۲۳ ^{ns}	۰/۰۸۴ ^{ns}	-۰/۰۸۱ ^{ns}	۰/۰۹۱ ^{ns}	۰/۸۳ ^{ns}	۱					
۰/۰۸۰ ^{ns}	۰/۰۶۵ ^{ns}	۰/۰۸۰ ^{ns}	-۰/۰۸۱ ^{ns}	۰/۱۳۰ ^{ns}	-۰/۰۱۵ ^{ns}	۱					
-۰/۱۰۴ ^{ns}	۰/۳۶۶ ^{ns}	۰/۱۸۸ ^{ns}	-۰/۰۳۳ ^{ns}	۰/۲۴۸ ^{ns}	۰/۲۳۳ ^{ns}	۱					
-۰/۲۴۵ ^{ns}	۰/۴۸۷ ^{ns}	۰/۲۶۵ ^{ns}	-۰/۱۶۰ ^{ns}	۰/۲۰۶ ^{ns}	۰/۳۵۴ ^{ns}	۱					

* سطح معنی‌داری ۰/۰۹۵، ** سطح معنی‌داری ۰/۰۹۹، ns: فاقد معنی‌داری
 مأخذ: یافته‌های پژوهش

تحلیل تشخیصی

تحلیل تشخیصی متغیرهای تعیین کننده در طبقه بندی صندوق های اعتبارات خرد در جدول ۷ آمده است. همان گونه که آماره همبستگی کانونیکال (۰/۷۷) نشان می دهد، بین طبقات مختلف صندوق و متغیرهای مستقل همبستگی بالا وجود دارد و هر چه این ضریب بیشتر باشد، مطلوبیت مدل در پیش بینی دسته بندی صندوق ها بیشتر است.

جدول ۷- تحلیل تشخیصی متغیرهای تعیین کننده در طبقه بندی صندوق ها

معنی داری	لامبدای ویکس	میانگین صندوق			همبستگی متغیرها و تابع ممیزی	متغیر
		ضعیف	متوسط	خوب		
۰/۰۰۰۱	۰/۶۵	۳/۷۲	۶/۱۱	۳/۰۶	-۰/۵۸	شرکت در کلاس آموزشی (دفعه)
۰/۰۰۰۱	۰/۷۰	۴۲۸/۵۰	۲۲۲/۵۰	۷۶۶	۰/۵۲	درآمد (هزار ریال)
۰/۰۰۰۱	۰/۸۱	۲/۵۶	۴/۴۴	۵/۲۳	۰/۱۸	تعداد وام دریافتی (فقره)
۰/۰۰۰۱	۰/۷۱	۲/۷۸	۲/۴۴	۸/۲۳	۰/۴۷	مبلغ وام دریافتی (میلیون ریال)
۰/۰۰۰۱	۰/۸۸	۵/۷۹	۷/۵۹	۷/۸۸	۰/۰۸	سابقه عضویت (سال)
۰/۰۰۳	۰/۹۷	۱۲/۴۷	۱۱/۸۴	۱۱/۳۲	-۰/۱۸	تعداد اقساط پرداختی
۰/۰۰۰۱	۰/۸۹	۳/۳۳	۳/۳۸	۳/۶۲	۰/۱۳	ارزشیابی

Eigen Value: ۱/۴۶؛ همبستگی کانونیکال (Canonical Correlation): ۰/۷۷

مأخذ: یافته های پژوهش

بر پایه نتایج گروه بندی حاصل از تحلیل تشخیصی (جدول ۸)، تابع ممیزی قادر است با درجه صحت ۷۹/۴ درصد سه نوع صندوق خوب، متوسط و ضعیف را گروه بندی کند؛ همچنین، ۷۶/۴ درصد اعضای صندوق خوب، ۸۸/۵ درصد اعضای صندوق متوسط و ۷۰/۵ درصد اعضای صندوق ضعیف به طور صحیح در صندوق خود قرار گرفته اند.

ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در.....

جدول ۸- نتایج گروه‌بندی حاصل از تحلیل تشخیصی

جمع	عضویت در گروه پیش‌بینی شده			نوع صندوق	
	ضعیف	متوسط	خوب		
۱۶۱	۳۲	۶	۱۲۳	خوب	
۵۲	۴	۴۶	۲	متوسط	مقدار معتبر (تعداد)
۴۴	۳۱	۱۰	۳	ضعیف	
۱۰۰	۱۹/۹	۳/۷	۷۶/۴	خوب	
۱۰۰	۷/۷	۸۸/۵	۳/۸	متوسط	درصد صحت
۱۰۰	۷۰/۵	۲۲/۷	۶/۸	ضعیف	

صحت گروه‌بندی: ۷۹/۴ درصد

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در جمع‌بندی کلی، به نظر می‌رسد که چنانچه راه‌اندازی صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی با رعایت اصول مدیریت پروژه انجام گیرد، ارزشیابی و نظارت‌های مورد نیاز در روند تشکیل و ادامه کار صندوق‌ها به عمل آید، مشکلات و موانع طی این روند مورد پژوهش قرار گیرد و دولت حمایت بیشتری از آنها انجام دهد، گامی مثبت در راستای توانمندسازی زنان روستایی و در نهایت، توسعه کشاورزی خواهد بود.

توصیف و تحلیل داده‌های پژوهش بیانگر آن است که خوشبختانه فعالیت‌های جهاد کشاورزی در مراحل نیازسنجی و برگزاری جلسات توجیهی پیش از راه‌اندازی صندوق مورد رضایت اعضا بوده است. این رضایت‌مندی مسلماً تأثیرات بسیار مثبت بر ادامه فعالیت و توسعه خدمات این صندوق‌ها داشته و خواهد داشت. ایجاد و تقویت باور مثبت زنان روستایی در خصوص پروژه‌های در حال اجرا از قبیل صندوق اعتبارات خرد سبب افزایش تمایل آنها به مشارکت در برنامه‌های جاری و آتی توسعه روستایی خواهد شد. به گونه‌ای قابل پیش‌بینی، افرادی که به علت عضویت در صندوق، به دفعات و میزان بیشتر وام دریافت کرده‌اند و

درآمدشان افزایش یافته است، نقش این صندوق‌ها را از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی مطلوب‌تر ارزیابی کرده‌اند. بدیهی است که با آسیب‌شناسی دقیق روند تشکیل صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و شناخت نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای پیش روی آنها، می‌توان ضریب موفقیت و ماندگاری این صندوق‌ها را افزایش داد تا از این رهگذر، تعداد بیشتری از زنان روستایی به عضویت صندوق‌ها درآیند، از تعطیلی صندوق‌های جاری جلوگیری شود و همچنین، نقاط قوت و فرصت‌ها بهبود و نقاط ضعف و تهدیدها تا حد امکان کاهش یابند. در این راستا، انجام پژوهش‌هایی مشابه و البته عمیق‌تر در خصوص تمامی صندوق‌های اعتبارات و نیز نکاتی به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

- با توجه به نتیجه به دست آمده از پژوهش حاضر، از آنجا که یکی از ویژگی‌های مؤثر در دسته‌بندی صندوق‌ها در گروه خوب برگزاری دوره‌های آموزشی بوده، شایسته است که آموزش‌های کارآفرینانه در اولویت کاری قرار گیرند تا سبب تنوع‌بخشی به کسب و کارهای زنان روستایی شود؛
- مبلغ وام‌های صندوق افزایش یابد تا متناسب با هزینه‌های بالای کسب و کارهای اعضا باشد و آنها به سپرده‌گذاری بیشتر تشویق شوند؛ و
- با توجه به اهمیت افزایش مبلغ وام‌های دریافتی در قرار گرفتن صندوق‌های اعتبارات خرد در گروه صندوق‌های خوب، شایسته است که برای سرمایه‌گذاری در این صندوق‌ها، خیران شناسایی و برانگیخته شوند و همچنین، کمک‌های مالی دولت، به‌ویژه در ابتدای فعالیت صندوق‌ها، بیشتر و روند اختصاصی آن نیز تسهیل شود.

منابع

1. Ahmadpour, A., Abdi Turkami, M. and Soltani, S. (2014). Factors affecting the success of the microfinance trust of rural women in Qaem-Shahr. *Cooperative and Agricultural Quarterly*, 12: 23-45. (Persian)

2. Azkia, M. and Imani, A. (2005). The role of microfinance in empowerment and employment of released prisoners. Rural Development Conference and Poverty Reduction. Keshavarzi Bank of Iran (Agri Bank), Tehran. (Persian)
3. Deihim, H. and Vahhabi, M. (2003). Women's access to banking system credits. *Quarterly Journal of Women*, 7: 61-87. (Persian)
4. Faghiri, M., Zarafshani, K. and Ali-Beigi, A. (2012). Investigating the impact of microfinance funds on empowerment of rural women in Kermanshah province. *Quarterly Journal of Village and Development*, 7: 61-87. (Persian)
5. Fasoranti, M. M. (2010). The influence of micro-credit on poverty alleviation among rural dwellers: A case study of Akoko North West Local Government Area of Ondo State. *African Journal of Business Management*, 4(8), 1438-1446.
6. Ghadiri, M. and Ahmadi, A. (2014). Structures affecting the success of microfinance funds in the economic empowerment of rural women in Firoozkooh city. *Human Geography Research*, 4: 759-772. (Persian)
7. Hassanzadeh, A., Azvaji, A. and Qavidel, S. (2006). Effects of microcredit on reducing poverty and income inequality. *Islamic Economics*, 6(21): 45-68. (Persian)
8. Hassanzadeh, A. and Qavidel, S. (2005). Rural mentoring challenges in Iran: a comparative study of rural borrowing funds and Grameen Bank of Bangladesh. *Economics and Development*, 49, 141-168. (Persian)
9. Jan, I. and Hayat, S. (2012). Empowerment of rural women through micro-credit: an example of rural support programs in Pakistan. *Working Paper, Political Science*. Available at <https://www.semanticscholar.org/paper/Socio-economic-empowerment-of-women%3A-A-case-study-Bhatti/cb4e07111f13a50f511e5ea7fbbb6e04f7120f07>
10. Khan, R.E.A. and Noreen, S. (2012). Microfinance and women empowerment: a case study of District Bahawalpur (Pakistan). *African Journal of Business Management*, 6(12): 4514-4521.
11. Koushki, F., Iravani, H. and Kalantari, Kh. (2010). Factors affecting women's participation in rural microfinance funds: a case study of Kermanshah province. *Quarterly Journal of Village and Development*, 14(1): 15-33. (Persian)
12. Najafi, B. (2005). Experiences of micro credit in traditional and peasant farming in Iran. Proceedings of the Rural Development and Poverty Reduction Session, Keshavarzi Bank of Iran (AgriBank), Tehran. (Persian)

13. Namjouyan Shirazi, Z. (2015). Ability of micro-credit funds for rural women in entrepreneurship and small business development. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 1(3): 65-82. (Persian)
14. Popzan, A., Khaledi, K. and Soleimani, A. (2011). Evaluation of vocational training of rural women in the field of handicrafts. *Quarterly Journal of Women's Sociology*, 2(3): 21-38. (Persian)
15. Rahmani, T. (2016). Investigating the role of local microfinance funds in increasing rural women's employment and developing small businesses and entrepreneurship. *Iranian Labor Market Management Monthly*, 1: 41-52. (Persian)
16. Ramazanpour, N. (2010). The rural family economy is on the welfare of women. *Journal of Trapping, Agro-Industry*, 125: 91-92. (Persian)
17. Rokneddin Eftekhari, A. and Einali, J. (2005). Evaluation of agricultural bank microfinance in rural economic development: a case study of kharrodood basin villages (Khodabandeh County). *Commercial Journal*, 34: 179-201. (Persian)
18. Sanyang, S.E. and Huang, W.C. (2008). Micro-financing: enhancing the role of women's group for poverty alleviation in rural Gambia. *World journal of Agricultural Sciences*, 4(6): 665-673.
19. Turner, R., Huemann, M. and Keegan, A. (2012). HRM in the project-based organization. Translated by M. Alizadeh, S.A. Kazemi Bidgoli and H.R. Bahrami. Tehran: Termeh Publishing House. (Persian)
20. Varajão, J., Dominguez, C., Ribeiro, P. and Paiva, A. (2014). Critical success aspects in project management: similarities and differences between the construction and the software industry. *Tehnicki Vjesnik/Technical Gazette*, 21(3).
21. Zarafshani, K., Ali-Brigi, A. and Faghiri, M. (2012). Ranking the microfinance funds based on the empowerment of rural women in Kermanshah province. *Woman in Development*, 10(1): 105-124. (Persian)